

Een cijfer voor je tekening

Over het beoordelen van beeldend werk

Mech Benjaminsen

Als ouder van twee kinderen in de basisschoolleeftijd krijg ik met enige regelmaat een rapport onder ogen. Onlangs kwam mijn zoon thuis met een 9 voor tekenen. Ik vroeg me direct af, hoe de groepsleider aan dat cijfer komt? En dat terwijl er ook scholen zijn waar het vak beeldende vorming niet wordt beoordeeld. Want, zo zeggen sommige groepsleiders, expressievakken zijn niet te toetsen.

De waarheid ligt zoals zo vaak ergens in het midden. Toegegeven, het beoordelen van beeldend werk gaat anders dan bij een vak als rekenen. Bij een rekenles leren kinderen dat één plus één altijd twee is, bij beeldend vormgeven leren kinderen juist dat er oneindig veel mogelijkheden zijn voor het oplossen van een beeldende opdracht. Toch kun je wel degelijk een oordeel geven over het beeldend werk van kinderen. Doe je dat niet, dan is het maken van beelden, naar mijn mening, een vrijblijvende aangelegenheid.

Advies van de Onderwijsraad

Dat het beoordelen van beeldend werk landelijk als belangrijk wordt beschouwd, blijkt uit het toenemende aantal artikelen dat de laatste jaren is verschenen. Veel van deze artikelen zijn helaas gericht op het voortgezet onderwijs. En dat terwijl de Onderwijsraad en de Raad voor Cultuur in 2012 al adviseerde dat er een doorgaande leerlijn cultuureducatie ontwikkeld dient te worden. Daarin zouden de verschillende dimensies van kennis, vaardigheden en houding beschreven moeten worden, evenals het definiëren van meetmomenten waarop de culturele ontwikkeling van kinderen in kaart worden gebracht¹.

Leerplankader

In 2014 publiceerde het SLO het Leerplankader kunstzinnige oriëntatie. Daarin worden voor het beeldende vak kennis, vaardigheden en houding beschreven. Kennis van het beeldende vak gaat over materie, vorm en betekenis. Op de website van Tule vind je per leeftijdsgroep over welke kennis een kind zou moeten beschikken². De vaardigheden worden in het leerplankader onderverdeeld in de onderdelen van het creatieve proces: oriënteren, onderzoeken, uitvoeren, evalueren en reflecteren. Bij houding gaat het over het inslijpen van kennis en

vaardigheden als onderdeel van de dagelijkse praktijk, zoals het openstellen voor of het hebben van een onderzoekende houding³.

Doelen

Wie beeldend werk wil beoordelen, heeft doelen nodig. Beoordelingscriteria kun je daaruit afleiden. Net als bij elk ander schoolvak. Het Leerplankader van SLO beschrijft de doelen in algemene termen. Maar als groepsleider wil je weten hoe je van les tot les de kwaliteiten van een kind kunt beoordelen. Van Onna en Jacobse geven daartoe duidelijke richtlijnen. Wanneer kinderen bezig zijn met een creatief proces, bewegen ze heen en weer tussen twee referentiekaders. Die kaders moeten ze in hun werk zien te verenigen. Enerzijds kunnen kinderen zelf bepalen hoe het werk eruit komt te zien: het interne referentiekader. Anderzijds opereren ze naar de richtlijnen die door de leerdoelen van de opdracht zijn bepaald: het externe referentiekader. Het externe referentiekader bevat vakinhoudelijke criteria. Het interne referentiekader bevat kind-eigen criteria, onder andere bepaald door de persoonlijkheid, het ontwikkelingsniveau en de attitude van het kind⁴.

Externe referentiekader

De doelen die te maken hebben met het externe referentiekader liggen besloten in de opdracht die je vooraf als groepsleider aanreikt. Stel je geeft de volgende uitdaging:

Kun jij met papier-maché en gekleurd papier op een plaatje karton een uitbundige danser verbeelden? Let daarbij goed op de houding en de kleding van de danser⁵. In deze uitdaging zit een aantal eisen verpakt. Een kind moet laten zien dat het:

- een uitbundige danser kan verbeelden (betekenis)
- heeft gelet op de houding en de kleding van de danser (vorm)
- heeft gewerkt met papier-maché en gekleurd papier op karton (materie)

Over deze drie productcomponenten kun je als groepsleider achteraf een beoordeling geven.

Wellicht heb je tijdens de uitvoering ook goed gekeken naar de manier waarop het kind bezig was. Dan kan je ook het proces beoordelen: je hebt gezien hoe het kind beeldmateriaal heeft gebruikt (beschouwing), materiaal

NJPV Nederlandse Jenaplan Vereniging

Jenaplanlezing 2015

Op woensdag 16 september verzorgt Freek Velthausz de tweejaarlijkse jenaplanlezing. Het programma is van 15.00 uur tot 18.30 uur.

en gereedschap heeft toegepast (werkwijze) en in welke mate het heeft geëxperimenteerd en nieuwe dingen heeft uitgetoetst (onderzoek).

Interne referentiekader

De criteria die bij het interne referentiekader horen, hebben te maken met de eigen manier waarop het kind tot beeldend werk is gekomen. Je kunt je de vraag stellen: Kan het kind zelfstandig stappen ondernemen om tot een eindproduct te komen? Toont het initiatief? Kan het reflecteren op eigen werk en bevindingen meenemen naar een volgende opdracht?

De beoordeling van beeldend werk komt dan tot stand door middeling van scores op basis van het externe en het interne referentiekader. Dit kun je als groepsleider alleen doen, maar ook samen met kinderen. Met heldere criteria kunnen kinderen ook elkaars werk beoordelen. Wanneer je met enige regelmaat het werk op deze manier tegen het licht houdt, krijg je een heel genuanceerd beeld van wat een kind kan. Het kind krijgt dan niet zomaar een 9 voor tekenen. Je kunt aangeven dat het boeiende ideeën heeft, beeldaspecten adequaat kan toepassen en gereedschap kan hanteren. Tegelijkertijd kom je er misschien achter, dat het weinig experimenteert en weinig nieuwe dingen uitprobeert.

Zo kan het beoordelen van beeldend werk een middel zijn om kinderen verder te helpen. Je kunt ze feedback

geven over wat ze al wel en wat ze nog niet beheersen. Je krijgt voor jezelf houvast over waar jij als groepsleider nog meer aandacht aan moet besteden. Want beoordelen is nu eenmaal onlosmakelijk verbonden met leren.

Mech Benjaminsen is pabodocent aan de Hogeschool Utrecht, voorzitter van de stichting Beeldend Onderwijs en mede-ontwikkelaar van de online methode Laat maar Zien.

Bij Laat maar Zien, een online methode voor beeldend onderwijs en cultuureducatie, tref je bij elke les duidelijke doelen en een kindgerichte beeldende probleemstelling aan. De lessen worden vergezeld van een evaluatieformulier waarin de doelen zijn omgezet in criteria. Daarmee heb je als groepsleider een middel in handen om beeldende prestaties van kinderen te beoordelen. www.laatmaarzien.nl
Fotografie: Felix Meijer

Bronnen

1. Onderwijsraad & Raad voor Cultuur, 2012 Cultuureducatie: leren, creëren, inspireren! Den Haag: Onderwijsraad.
2. Tule (2009). Kunstzinnige oriëntatie. Op 17 februari 2015 ontleend aan <http://tule.slo.nl/KunstzinnigeOriëntatie/F-L54a.html>.
3. SLO (2014). Leerplankader kunstzinnige oriëntatie. Op 17 februari 2015 ontleend aan: <http://kunstzinnigeorientatie.slo.nl>.
4. Onna, J. van & Jacobse, A. (2013) Laat maar zien. Didactiek voor beeldend onderwijs. Groningen/Houten: Noordhoff Uitgevers.
5. <http://www.laatmaarleren.nl/methode/haak-maar-in-2>